

PROSINCOVÁ ÚSTAVA¹

21. prosinec 1867

ZÁKON, KTERÝM SE MĚNÍ ZÁKLADNÍ ZÁKON O ŘÍŠSKÉM ZASTOUPENÍ Z 26. ÚNORA 1861

Platný pro Čechy, Dalmacii, Halič a Vladiměřsko s Krakovem, Rakousko nad s pod Enží, Salcbursko, Štýrsko, Korutany, Kraňsko, Bukovinu, Moravu, Slezsko, Tyrolsko a Voralbergsko, Istrii, Gorici a Gradišku, dále město Terst s jeho oblastí.

Se souhlasem obou sněmoven říšské rady shledávám nutným změnit základní zákon o říšském zastoupení z 26. února 1861 a dát mu následující znění:

§ 1

Ke společnému zastoupení království českého, Dalmacie, Haliče a Vladiměřska s velkoknížectvím krakovským, arcivévodství rakouského nad a pod Enží, vévodství salcburského, štýrského, korutanského, kraňského a Bukoviny, markrabství moravského, vévodství Dolního a Horního Slezska, knížecího hrabství tyrolského a země voralbergské, markrabství istrijského, knížecího hrabství gorického a gradišského a města Terstu s jeho oblastí je oprávněna říšská rada. Říšská rada sestává z panské a poslanecké sněmovny.

Nikdo nemůže být současně členem obou sněmoven.

§ 2

Členy panské sněmovny jsou skrze svůj původ plnoletí princové císařského domu.

§ 3

Dědičnými členy panské sněmovny jsou plnoleté hlavy těch domácích šlechtických rodů, které vynikají v královstvích a zemích, zastoupených říšskou radou, velkým pozemkovým majetkem a kterým císař propůjčí dědičnou hodnost říšského rady.

§ 4

Členy panské sněmovny jsou v důsledku své vysoké církevní hodnosti v královstvích a zemích, zastoupených v říšské radě, všichni arcibiskupové a ti biskupové, kteří mají knížecí hodnost.

§ 5

Císaři je vyhrazeno právo povolát do panské sněmovny ze zemí a království, zastoupených v říšské radě, jako členy na doživotí vynikající muže, kteří se zasloužili o stát nebo církve, vědu či umění.

§ 6

Do poslanecké sněmovny případnou volbou 203 členové, a sice ve stanoveném počtu pro jednotlivá království a země takto:

pro království české	54
pro království dalmatské	5
pro království haličské s Vladiměřskem a velkovévodstvím	

¹ Převzato z: MATES, P. – KADLECOVÁ, M. *Vybrané dokumenty z dějin státu a práva na území ČSSR (1627-1939)*. Vyd. 1. Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1979, s. 82.

krakovským	38
pro arcivévodství rakouské pod Enží	18
pro arcivévodství radkouské nad Enží	10
pro vévodství salcburské	3
pro vévodství štýrské	13
pro vévodství korutanské	5
pro vévodství kraňské ..	6
pro vévodství bukovinské	5
pro markrabství moravské	22
pro vévodství Horní a Dolní Slezsko	6
pro knížecí hrabství tyrolské	10
pro zemi voralberskou	2
pro markrabství istrijské	2
pro knížecí hrabství gorické a gradišské	2
pro město Terst s jeho oblastí	2

§ 7

Počet členů, stanovený pro každou zemi, je vyslán jejím zemským sněmem na základě bezprostřední volby.

Volby proběhnou na základě absolutní většiny hlasů tak, že počet členů poslanecké sněmovny, připadající podle údajů v dodatku k zemskému zřízení na určité oblasti, města a korporace, vychází ze členů zemského sněmu příslušné oblasti, města a korporace.

Změny ve stanovení skupin, resp. oblastí, měst a korporací a v rozdělení volených poslanců mezi jednotlivé skupiny nastávají na žádost zemského sněmu podle říšského zákona.

Císaři je vyhrazeno právo nařídít provedení voleb bezprostředně prostřednictvím oblastí, měst a korporací, jestliže nastanou výjimečné poměry, jež nedovolí obeslat poslaneckou sněmovnu zemským sněmem. Takováto bezprostřední volba se má uskutečnit tím způsobem, že počet členů poslanecké sněmovny, připadající podle údajů zemského zřízení na jednotlivé skupiny, je zvolen osobami, oprávněnými volit zemský sněm dané skupiny. Bližší ustanovení k provedení takových bezprostředních voleb, jakož i stanovení volebních obvodů jsou dány říšským zákonem.

§ 8

Veřejní úředníci a funkcionáři, zvolení do poslanecké sněmovny nepotřebují k výkonu svého mandátu žádné dovolené.

§ 9

Císař jmenuje prezidenty a viceprezidenty panské sněmovny z řad jejích členů na dobu zasedání. Poslanecká sněmovna volí prezidenta a viceprezidenty ze svého středu. Ostatní funkcionáře volí každá sněmovna sama.

§ 10

Říšská rada je svolávána každoročně císařem, pokud možno v zimních měsících.

§ 11

Působnost říšské rady zahrnuje všechny záležitosti, které se vztahují k právům, povinnostem a zájmům, jež jsou společné všem královstvím a zemím v říšské radě zastoupeným, pokud tyto nebude třeba projednávat v důsledku dohod se zeměmi uherské koruny mezi nimi a ostatními zeměmi monarchie společně.

Do kompetence říšské rady proto patří:

- a) Projednání a schvalování obchodních smluv a takových státních smluv, které zatěžují říši nebo její části nebo zavazují jednotlivé občany nebo mají za následek změnu území království a zemí, zastoupených v říšské radě;
- b) záležitosti, týkající se způsobu, uspořádání a délky trvání vojenské povinnosti, zejména pak ročního schvalování počtu odvedenců a obecných ustanovení ohledně poskytnutí příprave, zásobování a ubytování vojska;
- c) stanovení návrhu státního rozpočtu, zvláště roční schválení daní, dávek a důchodů, které budou vybírány; projednání státních účtovacích uzávěrek a výsledky finančního hospodaření, udělení absolutoria; přijímání nových půjček, konvertování stávajících státních dluhů, prodej, změna a zatížení nemovitého státního majetku, zákonodárství o monopolech a regáliích (korunních právech) a ostatně veškeré finanční záležitosti, společné pro země a království, zastoupená v říšské radě;
- d) řízení peněžnictví, mincovnictví a cedulaového bankovníctví, celních a obchodních záležitostí, dále telegrafů, pošt, železnic, vodních cest a jiných říšských komunikačních prostředků;
- e) zákonodárství o úvěrech, bankách, privilegiiích a řemeslech, vyjímajíc zákonodárství o mírách a vahách, o ochraně značek a vzorů;
- f) zákonodárství o zdravotnictví, jakož i zákonodárství o ochraně proti epidemiím a dobytčímu moru;
- g) zákonodárství o státněobčanských a domovských právech, o záležitostech cizinců a udělování pasů, jakož i o sčítání obyvatelstva;
- h) o okresních poměrech, o spolčovacím a shromažďovacím právu o tisku a ochraně duchovního vlastnictví (autorského práva);
- i) stanovení zásad školství, pokud se týče národních škol a gymnázií, dále zákonodárství o univerzitách;
- j) zákonodárství o trestním soudnictví a policejních trestech, dále občanskoprávní zákonodárství, vyjímajíc zákonodárství o vnitřním zřízení veřejných knih a o takových předmětech, které na základě zemských zřízení náležejí do kompetence zemských sněmů, dále zákonodárství o obchodním a výměnném právu, námořním, horním a lenním právu;
- k) zákonodárství o zásadách organizace soudních a správních úřadů;
- l) zákony, vydávané a oprávněné k provádění základních státních zákonů o všeobecných právech státních občanů, o říšském soudu, o soudcovské, vládní a výkonné moci;
- m) zákonodárství o těch předmětech, které se týkají povinností a vzájemných vztahů jednotlivých zemí;
- n) zákonodárství, týkající se formy projednávání záležitostí, označených dohodou se zeměmi náležejícími k uherské koruně za společné.

§ 12

Všechny ostatní předměty zákonodárství, které nejsou v tomto zákoně výslovně vyhrazeny říšské radě, patří do kompetence zemských sněmů království a zemí, zastoupených v říšské radě, a jsou vyřizovány ústavní cestou v těchto zemských sněmech a s nimi.

Jestliže však některý zemský sněm rozhodne, aby byl ten či onen jemu svěřený předmět projednán a vyřizen v říšské radě, pak přechází takový předmět pro tento případ a pro dotýčný zemský sněm do působnosti říšské rady.

§ 13

Návrhy zákonů přicházejí jako vládní předlohy do říšské rady. Také jí přísluší právo navrhovat zákony v předmětech její působnosti. Ke každému zákonu je zapotřebí souhlasu obou sněmoven a sankcionování císaře.

Jestliže nemůže být i přes opakované projednání dosaženo shody mezi oběma sněmovnami v nějakém finančním zákoně o jednotlivých jeho položkách nebo v zákoně o doplňování vojska o výši kontingentu k odvedení, pak platí nižší číslo za schválené.

§ 14

Jestliže vznikne v době, kdy není říšská rada shromážděna, naléhavá nutnost vydat taková nařízení, jež musí být podle ústavy schválena říšskou radou, pak mohou být tato nařízení vydána císařským příkazem při odpovědnosti celé vlády, pokud tato neobsahují žádnou změnu ústavy, netýkající se trvalého zatížení státního pokladu a prodeje státního majetku. Takováto nařízení mají provizorní zákonnou platnost, jestliže jsou podepsána všemi ministry a zveřejněna s výslovným odkazem na toto ustanovení základního státního zákona.

Platnost těchto nařízení zaniká, jestliže vláda opomněla předložit je ke schválení nejbližší shromážděné říšské radě po jejich zveřejnění, a sice nejprve poslanecké sněmovně do čtyř týdnů po jejím zahájení, anebo jestliže tato nařízení nedojdou schválení v jedné z obou sněmoven říšské rady.

Celá vláda je odpovědná za to, že tato nařízení, jakmile pozbyla svou provizorní platnost, jsou ihned zrušena.

§ 15

K platnému rozhodnutí říšské rady je zapotřebí v poslanecké sněmovně přítomnost 100 členů, v panské sněmovně 40 členů a v obou sněmovnách absolutní většina hlasů přítomných.

Změny v této ústavě, jakož i v základních státních zákonech o všeobecných právech státních občanů pro království a země, zastoupené v říšské radě, o zřízení říšského soudu, o soudcovské moci, o výkonu vládní a výkonné moci mohou být platně přijaty pouze většinou nejméně dvou třetin hlasů.

§ 16

Členové poslanecké sněmovny nesmějí přijímat od svých voličů žádné instrukce.

Členové říšské rady nemohou být nikdy voláni k odpovědnosti kvůli hlasování, nastalému ve výkonu jejich povolání, avšak za prohlášení, učiněná v tomto povolání mohou být voláni k odpovědnosti pouze tou sněmovnou, jejímiž jsou členy.

Žádný člen říšské rady nesmí být po dobu jejího zasedání - s výjimkou dopadení při činu - zatčen nebo soudně stíhán kvůli trestnému činu bez souhlasu sněmovny.

I v případě dopadení při činu je soud povinen ihned oznámit prezidentovi sněmovny nastalé zatčení.

Jestliže to sněmovna žádá, musí být zatčení zrušeno nebo stíhání odloženo po celou dobu zasedání. Totéž právo má sněmovna pokud se týče zatčení nebo vyšetřování, které je zavedeno proti některému jejímu členu mimo období zasedání.

§ 17

Všichni členové říšské rady musí své hlasovací právo vykonávat osobně:

§ 18

Funkce členů, vyslaných do poslanecké sněmovny z některé země, zaniká dnem, kdy se sejde nový zemský sněm. Tito členové mohou být znovu zvoleni do poslanecké sněmovny.

Jestliže některý člen zemře, pozbude osobní schopnost nebo je mu trvale zabráněno být členem říšské rady, vzdá se mandátu jako poslanec říšské rady nebo přestane být členem zemského sněmu, který jej vyslal, pak je nutno uskutečnit novou volbu.

§ 19

Odložení říšské rady jakož i rozpuštění poslanecké sněmovny nastává na nařízení císaře. V případě rozpuštění se volí znovu ve smyslu § 7.

§ 20

Ministři a šéfové ústředních úřadů mají právo účastnit se všech jednání a zastupovat své návrhy buď osobně nebo prostřednictvím poslance. Každá sněmovna může požadovat přítomnost ministra. Ministři musí být na požádání vždy slyšeni. Právo účastnit se hlasování mají, pokud jsou členy jedné ze sněmoven.

§ 21

Každá z obou sněmoven říšské rady je oprávněna interpelovat ministry, aby prozkoumali ve všem, co vyžaduje jejich působnost, správní akty vlády, aby od vlády žádali informace o přicházejících peticích, aby jmenovali komise, kterým je třeba ze strany ministerstev dát potřebné informace, a aby vyjadřovali své názory ve formě adres nebo rezolucí.

§ 22

Vykonávání kontroly státního dluhu zastupitelskými sbory je stanoveno zvláštním zákonem.

§ 23

Zasedání obou sněmoven říšské rady jsou veřejná.

Každá sněmovna má právo ve výjimečných případech vyloučit veřejnost, jestliže to žádá prezident nebo nejméně deset členů a jestliže to sněmovna schválí po odchodu posluchačů.

§ 24

Bližší ustanovení o vzájemných a zahraničních stycích obou sněmoven obsahuje zákon o jednacím řádu říšské rady.

Vídeň, 21. prosince 1867

Franz Josef m.p.

Svobodný pán von Beust m.p.

Hrabě Tasse m.p.

Svobodný pán von John m.p.,

Svobodný pán von Becke m.p.

Rytíř von Hye m.p.

Na nejvyšší nařízení: *Bernhard, rytíř von Meyer m.p.*

**STÁTNÍ ZÁKLADNÍ ZÁKON,
O VŠEOBECNÝCH PRÁVECH STÁTNÍCH OBČANŮ PRO KRÁLOVSTVÍ A
ZEMĚ, ZASTOUPENÉ V ŘÍŠSKÉ RADĚ,**

platný pro Čechy, Dalmacii, Halič a Vladiměřsko s Krakovem, Rakousko pod a nad Enží, Salcbursko, Štýrsko, Korutany, Kraňsko, Bukovinu, Moravu, Slezsko, Tyrolsko, Voralbergsko, Iatrii, Gorici s Gradišku, dále město Terst a jeho oblastí.

Se souhlasem obou sněmoven říšské rady považují za nutné vydat tento státní základní zákon o všeobecných právech státních občanů a nařídit následující:

Čl. 1

Pro všechny příslušníky království a zemí, zastoupených v říšské radě existuje všeobecné rakouské státněobčanské právo:

Zákon stanoví, za jakých podmínek je rakouské státněobčanské právo získáváno, vykonáváno a pozbýváno:

Čl. 2

Před zákonem jsou si všichni státní občané rovni.

Čl. 3

Veřejné úřady jsou stejně přístupné všem státním občanům.

Pro cizince je vstup do úřadů závislý na získání rakouského státního občanského práva.

Čl. 4

Svoboda pohybu osob a majetku uvnitř státního území nepodléhá žádnému omezení.

Všem státním občanům, kteří žijí v obci a tamtéž platí daně ze svého věcného majetku, živnosti a důchodu, přísluší aktivní i pasivní volební právo do obecního zastupitelství za stejných podmínek jako příslušníkům obce.

Svoboda vystěhování je ze strany státu omezována pouze brannou povinností.

Poplatky za vystěhování smějí být vybírány pouze při použití reciprocit:

Čl. 5

Majetek je nedotknutelný. Vyvlastnění proti vůli majitele může nastat jen v těch případech a takovým způsobem, jak je to stanoveno zákonem.

Čl. 6

Každý státní občan může v kterémkoliv místě státního území pobývat a bydlet, získávat nemovitosti všeho druhu a svobodně jimi disponovat, jakož i vykonávat jakýkoliv druh živnosti při dodržení zákonných podmínek.

Pro mrtvou ruku (církevní majetek) jsou zákonnou cestou z důvodů veřejného blaha přípustná omezení práva získávat nemovitosti a disponovat jimi.

Čl. 7

Veškerá pouta poddanství a nevolnictví jsou provždy zrušena. Každou povinnost nebo plnění váznoucí z titulu děleného vlastnictví na nemovitosti, lze vykoupit a v budoucnu nesmí být žádná nemovitost zatížena plněním takového druhu, které nelze vykoupit.

Čl. 8

Osobní svoboda je zaručena.

Stávající zákon z 27. října 1862 (Říšská sbírka zákonů č. 87) k ochraně osobní svobody se tímto prohlašuje za součást tohoto základního státního zákona.

Každé nezákonně nařízené nebo prodloužené zatčení zavazuje stát k náhradě škody poškozené osobě:

Čl. 9

Domovní svoboda je neporušitelná.

Stávající zákon z 27. října 1862 (Říšská sbírka zákonů č. 88) k ochraně domovní svobody se tímto prohlašuje za součást tohoto základního státního zákona.

Čl. 10

Listovní tajemství je neporušitelné a zabavování dopisů je nepřípustné, s výjimkou případů zákonného zatčení nebo domovní prohlídky, jen pro případ války nebo na základě soudcovského příkazu v souladu se stávajícími zákony.

Čl. 11

Petiční právo náleží každému.

Petice pod společným jménem mohou vycházet jen ze zákonem uznaných sdružení a spolků.

Čl. 12

Rakouští státní občané mají právo shromažďovat se a tvořit spolky. Vykonávání těchto práv je upraveno zvláštními zákony.

Čl. 13

Každý má právo, vyjadřovat v zákonných mezích svobodně svůj názor slovem, písmem, tiskem nebo výtvarným projevem.

Tisk nesmí být ani cenzurován ani omezován koncesním systémem. Administrativní poštovní zákazy se nevztahují na tuzemské tiskoviny.

Čl. 14

Každému je zaručena plná svoboda víry a svědomí.

Požívání občanských a politických práv je nezávislé na náboženském vyznání; avšak náboženským vyznáním nesmí být způsobována újma státněobčanským povinností.

Nikdo nesmí být nucen k církevnímu úkonu nebo k účasti na církevních slavnostech, pokud nepodléhá moci jiné osoby, zákonem k tomuto oprávněné.

Čl. 15

Každá zákonem uznaná církev a náboženská společnost má právo společného veřejného vykonávání náboženských obřadů řídí a spravuje samostatně své vnitřní záležitosti, je vlastníkem a uživatelem svých zařízení nadací a fondů, určených pro kultovní, vyučovací, a dobročinné účely, je však, jako každá společnost, podřízena všeobecným státním zákonům.

Čl. 16

Příznivcům náboženského vyznání, neuznaného zákonem, je dovoleno, domácí vykonávání obřadů, pokud tyto nejsou protiprávní a nepoškozují mravy.

Č1. 17

Věda a její učení jsou svobodné.

Zakládat vyučovací a výchovné ústavy provádět v nich vyučování je oprávněn každý občan státu, který zákonným způsobem prokázal k tomu svou způsobilost.

Domácí vyučování nepodléhá žádnému takovému omezení.

O vyučování náboženství ve školách pečuje příslušná církev nebo náboženská společnost.

Stát má, co se týče veškerého školství a výchovy, právo nejvyššího řízení a dohledu.

Č1. 18

Každému je umožněno zvolit si povolání a získat pro své povolání vzdělání jak a kde chce.

Č1. 19

Všechny národní kmeny státu jsou rovnoprávné a každý národní kmen má nedotknutelné právo na hájení a péči o jeho národnost a jazyk.

Rovnoprávnost všech v zemi běžných jazyků ve školách, úřadech a ve veřejném životě je uznávána státem.

V zemích, kde žije vícero národních kmenů, mají být veřejné vyučovací ústavy zřízeny tak, aby každý z těchto národních kmenů získal prostředky ke vzdělání ve svém jazyce bez použití nátlaku k učení se druhému jazyku země.

Č1. 20

O přípustnosti dočasné či místní suspenze práv, obsažených v člancích 8, 9, 10, 11, 12 a 13, odpovědnou státní mocí bude rozhodovat zvláštní zákon.

Vídeň, 21, prosince 1867

Franz Josef, m.p.

Svobodný pán von Beust m.p.

Svobodný pán von John m.p.

Hrabě Taasse m.p.

Svobodný pán von Becke m.p.

Rytíř von Hye m.p.

Na nejvyšší nařízení: *Bernhard, rytíř von Meyer m.p.*

STÁTNÍ ZÁKLADNÍ ZÁKON O ZŘÍZENÍ ŘÍŠSKÉHO SOUDU

platný pro Čechy, Dalmacii, Halič, Rakousko pod a nad Enží, Salcbursko, Štýrsko, Korutany, Kraňsko, Bukovinu, Moravu, Slezsko, Tyrolsko s Voralbergskem, Gorici a Gradišku, Istrii a město Terst s jeho oblastí.

Se souhlasem obou sněmoven říšské rady považují za nutné vydat tento základní státní zákon a nařídit následující:

Čl. 1

K rozhodování při kompetenčních konfliktech a ve sporných záležitostech veřejného práva se zřizuje pro království a země, zastoupené v říšské radě, říšský soud.

Čl. 2

Říšský soud rozhoduje s konečnou platností při kompetenčních sporech:

- a) mezi soudními a správními úřady o otázce, zda má být záležitost rozhodnuta právní nebo správní cestou, v případech, stanovených zákonem;
- b) mezi zemským zastupitelstvím a nejvyššími vládními úřady, jestliže každý z nich nárokuje dispoziční a rozhodovací právo v nějaké administrativní záležitosti;
- c) mezi autonomními zemskými orgány různých zemí v záležitostech, přidělených do jejich péče a správy.

Čl. 3

Říšskému soudu přísluší dále konečné rozhodnutí:

- a) a) o nárocích jednotlivých království a zemí, zastoupených v říšské radě, vůči všem královstvím a zemím a opačně, dále o nárocích jednoho z těchto království a zemí vůči jinému království nebo zemi, konečně o nárocích, které jsou obcemi, sdruženími nebo jednotlivými osobami vznášeny vůči jednomu z uvedených království nebo zemí nebo vůči všem královstvím a zemím, jestliže nelze tyto nároky rozhodovat řádnou právní cestou;
- b) o stížnostech státních občanů ohledně porušení politických práv, zaručených jim ústavou, poté co byla záležitost rozhodnuta zákonem předepsanou správní cestou.

Čl. 4

Otázku, zda rozhodování případu přísluší říšskému soudu, posuzuje toliko a jedině sám říšský soud; jeho rozhodnutí vylučují každé další odvolání, jakož i nastoupení jiného pořadu práva.

Jestliže říšský soud přikáže záležitost před řádného soudce nebo správní úřad, pak nemůže být jejich rozhodnutí odmítnuto pro nekompetentnost.

Čl. 5

Říšský soud má sídlo ve Vídni a sestává z prezidenta a jeho zástupce, kteří jsou doživotně jmenováni císařem, dále z dvanácti členů a čtyř náhradníků, které rovněž doživotně jmenuje císař na návrh říšské rady, a sice šest členů a dva náhradníky z osob, navržených poslaneckou sněmovnou, a šest členů a dva náhradníky z osob, navržených panskou sněmovnou.

Návrh se uskutečňuje tím způsobem, že pro každé z obsazovaných míst jsou označeni tři věci znalí mužové.

Čl. 6

Zvláštní zákon určí bližší ustanovení o organizaci říšského soudu, o jeho jednání a o výkonu jeho rozhodnutí a nařízení.

Vídeň, 21. prosince 1867

Franz Josef m.p.

*Svobodný pán von Beust m.p.,
Svobodný pán von John m.p.*

*Hrabě Taasse m.p.,
Svobodný pán von Becke m:p.*

Rytíř von Hye m.p.

Na nejvyšší nařízení: *Bernhard, rytíř von Meyer m.p.*

STÁTNÍ ZÁKLADNÍ ZÁKON O SOUDCOVSKÉ MOCI

platný pro Čechy, Dalmacii, Halič, Rakousko pod a nad Enží, Salcbursko, Štýrsko, Korutany, Kraňsko, Bukovinu, Moravu, Slezsko, Tyrolsko s Voralbergskem, Gorici a Gradišku Istrii a město Terst s jeho oblastí.

Se souhlasem obou sněmoven říšské rady shledávám nutným vydat tento státní základní zákon o soudcovské moci a nařídít následující:

Čl. 1

Veškeré soudnictví ve státě je vykonáváno jménem císaře.

Rozsudky a rozhodnutí se vydávají jménem císaře.

Čl. 2

Organizace s kompetence soudů jsou stanoveny v zákonech.

Výjimečné soudy jsou přípustné pouze v případech, předem stanovených v zákonech.

Čl. 3

Působnost vojenských soudů je stanovena zvláštními zákony.

Čl. 4

Soudnictví ohledně překročení policejních a důchodových trestních zákonů je upraveno v zákonech.

Čl. 5

Soudci jsou jmenováni císařem nebo jeho jménem definitivně a doživotně.

Čl. 6

Soudci jsou ve výkonu svého soudcovského úřadu samostatní a nezávislí.

Mohou být ze svého úřadu sesazeni pouze v případech, stanovených zákonem, a na základě konkrétního soudcovského nálezu; dočasné zbavení úřadu může nastat nařízením předsedy soudu nebo vyššího soudního úřadu za současného předání věci příslušnému soudu; přeložení na jiné místo nebo penzionování proti vůli může nastat pouze soudním rozhodnutím v případech a formách, určených zákonem.

Tato ustanovení se však nevztahují na přeložení a penzionování, která jsou nezbytná kvůli změnám v organizaci soudů.

Čl. 7

Zkoumání platnosti náležitě vyhlášených zákonů soudům nepřísluší. Naproti tomu soudy rozhodují o platnosti nařízení v zákonném instančním pořadí.

Čl. 8

Všichni soudní úředníci musí ve své služební přísaze odpřisáhnout neporušitelné dodržování státních základních zákonů.

Čl. 9

Stát a jeho soudní úředníci mohou být stíháni kromě opravnými prostředky, označenými v soudním líčení, také žalobou pro porušení práva, jež soudní úředníci způsobili ve výkonu své úřední kompetence. Toto právo žaloby je upraveno zvláštním zákonem.

Čl. 10

Jednání před rozhodujícím soudcem jsou v občanskoprávních a trestněprávních záležitostech ústní a veřejná.

Výjimky stanoví zákon. V trestním líčení platí obžalovací proces.

Čl. 11

U zločinů, za které se hrozí těžkými tresty, jež musí být označeny zákonem, jakož i u všech politických zločinů a přečinů, i zločinů a přečinů, spáchaných skrze obsah nějaké tiskoviny, rozhodují o vině obžalovaného porotci.

Čl. 12

Pro království a země, zastoupené v říšské radě, je nejvyšší soudní a odvolací dvůr ve Vídni.

Čl. 13

Císař má právo udělovat amnestii a promíjet a zmírňovat tresty, vynesené soudy, jakož i promíjet právní následky odsouzení, s výhradou omezení, která jsou obsažena v zákoně o odpovědnosti ministrů.

Úprava práva nařizovat, aby nebylo kvůli trestnému jednání zavedeno trestní soudní líčení nebo aby zahájené trestní líčení bylo zastaveno, je vyhrazena předpisům trestního procesního řádu.

Čl. 14

Soudnictví je ve všech instancích odděleno od správy.

Čl. 15

Ve všech případech, kde rozhoduje správní řád podle stávajících zákonů nebo podle zákonů, jež budou v budoucnosti vydány, o vzájemně protichůdných nárocích soukromých osob, má osoba, ve svých soukromých právech poškozená tímto rozhodnutím, právo hledat nápravu vůči druhé straně řádnou právní cestou.

Když krom toho někdo tvrdí, že je ve svých právech poškozen rozhodnutím nebo nařízením správního úřadu, pak je oprávněn uplatňovat své nároky proti zástupci správního úřadu před správním soudním dvorem ve veřejném ústním jednání.

Případy, ve kterých má rozhodovat správní soudní dvůr, déle jeho složení, jakož i jednání v něm, jsou stanoveny zvláštním zákonem.

Vídeň, 21, prosince 1867

Franz Josef m.p.

Svobodný pán von Beust m.p.

Svobodný pán von John m.p.

Hrabě Taasse m.p.

Svobodný pán von Becke m.p.

Rytíř von Hye m.p.

Na nejvyšší nařízení: *Bernhard, rytíř von Meyer m.p.*

STÁTNÍ ZÁKLADNÍ ZÁKON O VÝKONU VLÁDNÍ A VÝKONNÉ MOCI

platný pro Čechy, Dalmacii, Halič, Rakousko pod a nad Enží, Salcbursko, Štýrsko, Korutany, Kraňsko, Bukovinu, Moravu, Slezsko, Tyrolsko s Voralbergskem, Gorici a Gradišku, Istrii a město Terst a jeho oblastí.

Se souhlasem obou sněmoven říšské rady shledávám nutným vydat tento státní základní zákon o výkonu vládní a výkonné moci a nařídít následující:

Čl. 1

Císař je posvátný, nedotknutelný a není nikomu odpovědný.

Čl. 2

Císař vykonává vládní moc prostřednictvím odpovědných ministrů a ti prostřednictvím jim podřízených úředníků a ustanovených osob.

Čl. 3

Císař jmenuje a propouští ministry a obsazuje na návrh příslušných ministry veškeré úřady ve všech odvětvích státní služby, pokud zákon nestanoví jinak.

Čl. 4

Císař uděluje tituly, řády a ostatní státní vyznamenání.

Čl. 5

Císař vykonává vrchní velení ozbrojených sil, vyhláší válku a uzavírá mír.

Čl. 6

Císař uzavírá státní smlouvy.

K platnosti obchodních smluv a takových státních smluv, které zatěžují říši nebo její části nebo zavazují jednotlivé osoby, je nezbytný souhlas říšské rady.

Čl. 7

Mincovní právo je vykonáváno ve jménu císaře.

Čl. 8

Při nástupu vlády skládá císař v přítomnosti obou sněmoven říšské rady slavnostní přísahu:

„Budu neporušitelně zachovávat základní zákony království a zemí, zastoupených v říšské radě, a vládnout v souladu s těmito i obecnými zákony.“

Čl. 9

Ministři jsou odpovědní za ústavnost a zákonnost vládních aktů, náležejících do sféry jejich úřední působnosti.

Tuto odpovědnost, složení soudního dvora, vyšetřujícího obžalobu ministrů, a jednání před tímto soudem upravuje zvláštní zákon.

Čl. 10

Vyhlašování zákonů nastává jménem císaře s odvoláním na souhlas ústavních zastupitelských sborů a za společného podpisu odpovědného ministra.

Č1. 11

Státní úřady jsou uvnitř své úřední kompetence oprávněny, na základě zákonů vydávat nařízení a příkazy, a rovněž vynucovat zachování těchto nařízení a příkazů a zákonných nařízení samotných od osob k tomu povinných.

Zvláštní zákony upravují exekuční právo správních úřadů, jakož i pravomoci ozbrojené moci, která je organizována k zachování veřejné bezpečnosti, klidu a pořádku nebo je svolávána ve zvláštních případech.

Č1. 12

Všechny osoby ve státní službě jsou ve své úřední kompetenci odpovědný za dodržování státních základních zákonů, jakož i za vedení záležitostí v souladu s říšskými a zemskými zákony.

Uplatňovat tuto odpovědnost jsou povinny ty orgány exekutivní moci, jejichž disciplinární moci podléhají příslušné osoby ve státní službě.

Jejich občanskoprávní ručení za porušení práva, způsobená protiprávními nařízeními, je normováno zákonem.

Č1. 13

Všechny orgány státní správy musí ve své služební přísaze odpřisáhnout rovněž neporušitelné zachování státních základních zákonů.

Vídeň, 21, prosince 1867

Franz Josef m.p.

Svobodný pán von Beust m.p.
Svobodný pán von John m.p.

Hrabě Tasseer m.p.
Svobodný pán von Becke m.p.

Rytíř von Hye m.p.

Na nejvyšší nařízení: *Bernhard, rytíř von Meyer m.p.*

ZÁKON, O ZÁLEŽITOSTECH, SPOLEČNÝCH PRO VŠECHNY ZEMĚ RAKOUSKÉ MONARCHIE A O ZPŮSOBU JEJICH PROJEDNÁVÁNÍ

platný pro Čechy, Dalmaci, Halič s Krakovem Rakousko pod a nad Enží, Salcbursko, Štýrsko, Korutany, Kraňsko, Bukovinu, Moravu, Slezsko, Tyrolsko s Vorslbergskem, Gorici a Gradišku, Istrii a město Terst s jeho oblastí.

Se souhlasem obou sněmoven říšské rady shledávám nutným vydat v doplnění státního základního zákona o říšském zastoupení následující zákon:

§ 1

Následující záležitosti se prohlašují za společné pro království a země, zastoupené v říšské radě, a pro země uherské koruny:

- a) zahraniční záležitosti včetně diplomatického a komerčního zastoupení vůči cizině, jakož i opatření nutná ohledně mezinárodních smluv, přičemž však schvalování mezinárodních smluv, pokud je dle ústavy nutné, zůstává vyhrazeno zastupitelským sborům obou polovin říše (říšské radě a uherskému říšskému sněmu);
- b) válečnictví včetně válečného námořnictva, avšak s vyloučením schvalování odvodu branců a zákonodárství o způsobu plnění branné povinnosti, dále nařízení o dislokaci a zásobování vojska, dále úpravy občanských vztahů a práv a povinností členů vojska, které se nevztahují k vojenské službě;
- c) finančnictví ohledně společně hrazených výloh, zvláště v případě stanovení rozpočtu a prověření příslušných účtů.

§ 2

Mimo to mají být následující záležitosti ne sice společně spravovány, avšak projednávány podle stejných čas od času koordinovaných zásad:

1. komerční záležitosti, zvláště celní zákonodárství;
2. zákonodárství o nepřímých dávkách, úzce spojených a průmyslovou výrobou;
3. stanovení mincovnictví a hodnoty peněz;
4. nařízení ohledně těch železničních tratí, které se týkají zájmů obou polovin říše;
5. stanovení vojenského systému.

§ 3

Náklady na společné záležitosti (§ 1) nesou obě poloviny říše podle poměru, který bude čas od času stanoven dohodou obou zastupitelských sborů (říšské rady a říšského mému), která musí být sankcionována císařem. Jestliže nebude dosaženo dohody mezi oběma zastupitelstvími, pak určí tento poměr císař, avšak pouze na dobu jednoho roku. Vybírání dávek, připadajících podle tohoto na každou z obou částí říše, je však výlučně záležitostí každé části samotné,

K úhradě nákladů na společné záležitosti může být však též provedena společná půjčka, pak však musí být společně projednáváno vše, co se týká uzavření půjčky a způsobu jejího použití a splacení.

Rozhodnutí o otázce, zda má být uskutečněna společná půjčka, však zůstává vyhrazeno zákonodárství každé z obou částí říše.

§ 4

Přispívání na účet současného státního dluhu je upraveno dohodou, jež má být uzavřena mezi oběma polovinami říše.

§ 5

Spravování společných záležitostí je obstaráváno společným odpovědným ministerstvem, kterému však není dovoleno, vedle společných záležitostí řídit též zvláštní vládní záležitosti jedné z obou polovin říše. Nařízení o vedení, řízení a vnitřní organizaci společné armády přísluší výlučně císaři.

§ 6

Zákonodárné právo, příslušející zastupitelským sborům obou polovin říše (říšské radě a uherskému říšskému sněmu) je jimi vykonáváno, pokud se jedná o společné záležitosti, prostřednictvím vyslaných delegací.

§ 7

Delegace říšské rady čítá šedesát členů, z nichž jedna třetina je vybrána z panské a dvě třetiny z poslanecké sněmovny.

§ 8

Panská sněmovna zvolí za tímto účelem dvacet členů delegace ze svého středu absolutní většinou hlasů,

Čtyřicet členů, připadajících na poslaneckou sněmovnu, je zvoleno tím způsobem, že poslanci jednotlivých zemských sněmů vyšlou delegáty podle následujícího rozdělení, přičemž je na jejich vůli, zda tyto zvolí ze svého středu nebo z pléna sněmovny.

Absolutní většinou hlasů je třeba zvolit poslance z

království českého	10
království dalmatského	1
království haličského s Vladiměřskem a velkovévodstvím krakovským.....	7
arcivévodství rakouského pod Enží	3
arcivévodství rakouského nad Enží	2
vévodství salcburského	1
vévodství štyrského	2
vévodství korutanského	1
vévodství kraňského	1
vévodství bukovinského	1
markrabství moravského	4
vévodství Horního a Dolního Slezska	1
knížecího hrabství tyrolského.....	2
země voralbergaké	1
markrabství istrijského	1
knížecího hrabství gorického a gradišského	1
města Terstu a jeho oblasti	1

§ 9

Stejným způsobem zvolí každá sněmovna říšské rady náhradníky delegátů, jejichž počet pro panskou sněmovnu je deset, pro poslaneckou sněmovnu dvacet.

Počet náhradníků, volených poslaneckou sněmovnou je na delegáty, vysílané touto sněmovnou, rozdělen tak, že na jednoho až tři delegáty připadá, jeden náhradník, na čtyři a více delegátů vždy dva náhradníci. Volba každého náhradníka probíhá odděleně.

§ 10

Volba delegátů a jejich náhradníků je každoročně oběma sněmovnami říšské rady obnovována. Až do té doby zůstávají delegáti a náhradníci ve funkci. Odstoupivší členové delegace mohou být do ní znovu zvoleni.

§ 11

Delegace jsou každoročně svolávány císařem; on určí místo schůzky.

§ 12

Delegace říšské rady volí ze svých členů prezidenta a viceprezidenta, jakož i zapisovatele a ostatní funkcionáře.

§ 13

Působnost delegací zahrnuje všechny předměty, jež se týkají společných záležitostí. Jiné předměty jsou z působnosti delegací vyloučeny.

§ 14

Vládní předlohy jsou předávány společným ministerstvem každé z obou delegací zvlášť. Každá delegace má také právo podávat návrhy v předmětech své působnosti.

§ 15

Pro všechny zákony v záležitostech, spadajících do kompetence delegací, je nutný souhlas obou delegací, při nedostatečném souhlasu je nutné souhlasné usnesení, přijaté na společném plenárním zasedání obou delegací, a v každém případě je nezbytné sankcionování císařem.

§ 16

Právo volat k odpovědnosti společné ministerstvo je vykonáváno delegacemi. Při porušení některého ústavního zákona, platného pro společné ministerstvo, může každá delegace podat návrh na obžalobu společného ministerstva; návrh musí být sdělen druhé delegaci. Žaloba je právoplatná, jestliže je přijata každou delegací zvlášť nebo na společném plenárním zasedání obou delegací.

§ 17

Každá delegace navrhuje dvacetčtyři soudce z řad nezávislých a práva znalých státních občanů těch zemí, které zastupuje, ne však ze svého středu, dvanáct z nich může druhá delegace odmítnout. Rovněž obžalovaný nebo, je-li obžalovaných více, mají právo společně odmítnout dvanáct navržených; avšak jen tehdy, je-li z navrhovaných osob jednou i druhou delegací právě tolik odmítnuto.

Soudcové, zbylí po tomto postupu, tvoří soudní dvůr pro stávající proces.

§ 18

Vlastní zákon o odpovědnosti společného ministerstva určí bližší ustanovení o obžalobě, jednání a rozhodnutí.

§ 19

Každá z obou delegací jedná, radí se a usnáší se na oddělených zasedáních. Výjimku obsahuje § 31.

§ 20

K usnášeníschopnosti delegace říšské rady je nutná přítomnost předsedy a nejméně třiceti členů, k platnosti usnesení pak absolutní většina hlasů přítomných.

§ 21

Delegáti a náhradníci z říšské rady nesmějí přijímat od Svých voličů žádné instrukce.

§ 22

Delegáti z říšské rady musí své hlasovací právo vykonávat osobně; kdy má nastoupí náhradník, stanoví § 25.

§ 23

Delegáti říšské rady požívají v této své funkci tutěž nedotknutelnost a neodpovědnost, jaká jim náleží jako členům říšské rady dle § 16 státního zákona o říšském zastoupení.

Oprávnění, vymezená tímto paragrafem příslušné sněmovně ohledně delegátů, náleží, pokud není zároveň shromážděna říšská rada, delegaci.

§ 24

Vystoupení z říšské rady má za následek také odstoupení z delegace.

§ 25

Odstoupí-li člen delegace nebo náhradník, je třeba uskutečnit novou volbu.

Není-li říšská rada shromážděna, pak nastoupí na místo odstoupivšího delegáta jeho náhradník.

§ 26

Je-li rozpuštěna poslanecká sněmovna, pak zaniká také platnost delegace říšské rady.

Nově shromážděná říšská rada volí novou delegaci.

§ 27

Zasedání delegace je ukončeno prezidentem delegace po dokončení všech záležitostí s císařovým svolením nebo na příkaz císaře.

§ 28

Členové společného ministerstva jsou oprávněni účastnit se jednání delegace a zastupovat své návrhy osobně nebo prostřednictvím některého poslance.

Na požádání musí být vždy slyšeni.

Delegace má právo klást společnému ministerstvu nebo jeho jednotlivým členům dotazy a žádat od nich odpověď a vysvětlení, dále jmenovat komise kterým musí být ze strany ministerstev poskytovány potřebné informace .

§ 29

Schůze delegace jsou zpravidla veřejné.

Výjimečně může být veřejnost vyloučena, jestliže to požaduje prezident nebo nejméně pět členů a je-li to schváleno shromážděním po odchodu posluchačů.

Usnesení však může být přijato pouze na veřejném jednání.

§ 30

Delegace si vzájemně sdělují svá usnesení, v nutných případech rovněž jejich motivy.

Tento styk probíhá písemně, ze strany delegace říšské rady v německém, ze strany delegace říšského sněmu v maďarském jazyce a oboustranně s připojením ověřeného překladu jazyce druhé delegace.

§ 31

Každá delegace je oprávněna požadovat, aby o otázce bylo rozhodnuto společným hlasováním, tato žádost, nemže být druhou delegací odmítnuta, jakmile zůstala bez výsledků trojnásobná výměna písemností.

Prezidenti obou stran se dohodnou o místě a době plenární schůze obou delegací za účelem společného hlasování.

§ 32

Plenárním schůzím předsedají střídavě prezidenti delegací.

Los určí, kdo z obou prezidentů bude předsedat jako první. Ve všech dalších zasedáních řídí první plenární shromáždění prezident té delegace, jejíž prezident nepředsedal bezprostředně předcházejícímu shromáždění.

§ 33

K usnášeníschopnosti plenárního shromáždění je nezbytná přítomnost alespoň dvou třetin členů každé delegace.

Usnesení je přijímáno absolutní většinou hlasů.

Je-li na straně jedné delegace přítomno více členů než v delegaci druhé, musí se ze strany té delegace, která je přítomna ve většině, zdržet hlasování tolik členů, kolik je zapotřebí k vytvoření rovnosti počtu hlasujících z obou stran.

Kdo se zdrží hlasování, se určí losem.

§ 34

Plenární zasedání obou delegací jsou veřejná.

Protokol je veden v obou jazycích zapisovateli obou stran a společně ověřen.

§ 35

Bližší ustanovení o postupu jednání delegace říšské rady se upraví jednacím řádem, jenž má být stanoven delegací.

§ 36

Dohoda ohledně těch záležitostí, které sice nemají být projednávány jako společné, avšak mají být upravovány podle společných zásad, probíhá buď tak, že odpovědná ministerstva vypracují za společného souhlasu návrh zákona a předloží jej k rozhodnutí příslušným zastupitelským sborům obou částí a souhlasná stanoviska obou zastupitelstev jsou pak předložena císaři k sankcionování, anebo tak, že oba zastupitelské sbory zvolí ze svého středu stejně početné deputace, které v součinnosti s příslušnými ministerstvy vypracují návrh, kterýžto návrh je pak ministerstvy oznámen každému zastupitelskému sboru, jím řádně projednán a souhlasná rozhodnutí obou zastupitelstev předložena císaři k sankcionování. Druhý postup je třeba dodržovat zvláště při dohodě o poměru příspěvků ne úhradu nákladů na společné záležitosti.

§ 37

Tento zákon vstupuje v platnost současně se zákonem o změně základního zákona o říšském zastoupení z 26. února 1861, dále se státními základními zákony o všeobecných právech státních občanů, o vládní

a výkonné moci, o soudcovské moci a o zřízení říšského soudu.

Vídeň, 21. prosince 1867

Franz Josef m.p.

Svobodný pán von Beust m.p.

Svobodný pán von John m.p.

Rytíř von Hye m.p.

Hrabě Taasse m.p.

Svobodný pán von Becke m.p.

Na nejvyšší nařízení: *Bernhard, rytíř von Meyer m.p.*

**ZÁKON, KTERÝM SE URČUJE OKAMŽIK, JÍMŽ VSTOUPÍ V PLATNOST
ZÁKON, KTERÝM SE MĚNÍ ZÁKLADNÍ ZÁKON O ŘÍŠSKÉM ZASTOUPENÍ Z 26.
ÚNORA 1861, STÁTNÍ ZÁKLADNÍ ZÁKON O VŠEOBECNÝCH PRÁVECH
STÁTNÍCH OBČANŮ PRO KRÁLOVSTVÍ A ZEMĚ, ZASTOUPENÉ V ŘÍŠSKÉ
RADĚ, STÁTNÍ ZÁKLADNÍ ZÁKON O ZŘÍZENÍ ŘÍŠSKÉHO SOUDU, STÁTNÍ
ZÁKLADNÍ ZÁKON O SOUDCOVSKÉ MOCI, STÁTNÍ ZÁKLADNÍ ZÁKON O
VÝKONU VLÁDNÍ A VÝKONNÉ MOCI, A KONEČNĚ ZÁKON O
ZÁLEŽITOSTECH, SPOLEČNÝCH PRO VŠECHNY ZEMĚ RAKOUSKÉ
MONARCHIE A O ZPŮSOBU JEJICH PROJEDNÁVÁNÍ.**

Platný pro Čechy Dalmacii, Halič s Krakovem, Rakousko pod a nad Enží, Salcbursko, Štýrsko, Korutany, Kraňsko, Bukovinu, Moravu, Slezsko, Tyrolsko, Voralbergsko, Gorici a Gradišku, Istrii a město Terst s jeho oblastí.

Se souhlasem obou sněmoven říšské rady nařizují následující:

§ 1

Zákony níže uvedené jako:

- zákon, jímž se mění základní zákon o říšském zastoupení z 26. února 1861;
- státní základní zákon o všeobecných právech státních občanů pro království a země, zastoupené v říšské radě;
- státní základní zákon o zřízení říšského soudu;
- státní základní zákon o soudcovské moci;
- státní základní zákon o výkonu vládní a výkonné moci;
- zákon o záležitostech, společných pro všechny země rakouské monarchie a o způsobu jejich projednávání

vstupují v platnost dnem vyhlášení říšskou sbírkou zákonů.

§ 2

T e n t o zákon, který právě tak vstupuje v platnost dnem vyhlášení, je nutno zařadit současně se zákony výše uvedenými do říšské sbírky zákonů.

§ 3

Výkonem tohoto zákona je pověřeno Moje ministerstvo.

Vídeň, 21. prosince 1867

Franz Josef m.p.

Svobodný pán von Beust m.p.

Svobodný pán von John m.p.

Hrabě Taasse m.p.

Svobodný pán von Becke m.p.

Rytíř von Hye m.p.

Na nejvyšší nařízení: *Bernhard, rytíř von Meyer m.p.*

**ZÁKON, JÍMŽTO SE ZMĚNUJE ZÁKLADNÍ ZÁKON O ZASTUPITELSTVU
ŘÍŠSKÉM DANÝ DNE 21. PROSINCE 1867, (Č. 141 ZÁK. ŘÍŠSK.)²**

2. duben 1873

S přivolením obojí sněmovny rady říšské vidí se Mi naříditi takto:

Článek I.

Paragrafy 6., 7., 15. a 18. základního zákona o zastupitelstvu říšském, daného dne 21. prosince 1867, č. 141 zák. říšsk.) pozbývají, jak jsou nyní sepsány, platnosti své a mají zníti takto:

§ 6

Do sněmovny poslanecké přijde 353 poslanců zvolených, jenž budou království a země v tomto počtu zastupovati:

Království České	92
Království Dalmatské	9
Království Haličské a Vladimířské, zároveň velkovévodství Krakovské	63
Arcivojvodství Rakouské pod Enží	37
Arcivojvodství Rakouské nad Enží	17
Vojvodství Salcburské	5
Vojvodství Štýrské	23
Vojvodství Korutanské	9
Vojvodství Krajské	10
Vojvodství Bukovinské	9
Markrabství Moravské	36
Vojvodství Horno- a Dolnorakouské	10
Knížecí hrabství Tyrolské	18
Zemi Vorarlberskou	3
Markrabství Isterské	4
Knížecí hrabství Gorické a Gradištské	4
Město Trst s okrškem Trstánským	4

A. Poslanci pro každou zemi ustanovení rozdělí mezi třídy voličské ve zřízených zemských obsažené, u.

a) držitelů velkých (do desk zemských neb manských vložených) statků, platitelů největší daně v Dalmatsku, držitelů šlechtických velkých statků i osob v §. 3., I. zřízení zemského jmenovaných v Tyrolsku;

b) měst (měst – městysů – míst průmyslových – míst);

c) komor obchodnických a živnostnických a

² Tento zákon byl otištěn pod č. 40 v částce XV. říšského zákoníku z r. 1873, s. 161.

d) obcí venkovských, a má voliti:

V království Českém	
23 poslanců voličská třída	a
32 poslanců voličská třída	b
7 poslanců voličská třída	c
30 poslanců voličská třída	d
V království Dalmatském	
1 poslance voličská třída	a
2 poslance voličská třída	b a c
6 poslanců voličská třída	d
V království Haličském a Vladiměřském, zároveň ve velkovévodství Krakovském	
20 poslanců voličská třída	a
13 poslanců voličská třída	b
3 poslance voličská třída	c
27 poslanců voličská třída	d
V arcivojvodství Rakovském pod Enží	
8 poslanců voličská třída	a
17 poslanců voličská třída	b
2 poslance voličská třída	c
10 poslanců voličská třída	d
V arcivojvodství Rakovském nad Enží	
3 poslance voličská třída	a
6 poslanců voličská třída	b
1 poslance voličská třída	c
7 poslanců voličská třída	d
Ve vojvodství Salcburském	
1 poslance voličská třída	a
2 poslance voličská třída	b a c
2 poslance voličská třída	d
Ve vojvodství Štýrském	
4 poslance voličská třída	a
8 poslanců voličská třída	b
2 poslance voličská třída	c
9 poslanců voličská třída	d
Ve vojvodství Korutanském	
1 poslance voličská třída	a
3 poslance voličská třída	b
1 poslance voličská třída	c
4 poslance voličská třída	d
Ve vojvodství Krajnském	
2 poslance voličská třída	a
3 poslance voličská třída	b a c
5 poslanců voličská třída	d
Ve vojvodství Bukovinském	
3 poslance voličská třída	a
2 poslance voličská třída	b
1 poslance voličská třída	c
3 poslance voličská třída	d

V markrabství Moravském	
9 poslanců voličská třída	a
13 poslanců voličská třída	b
3 poslance voličská třída	c
11 poslanců voličská třída	d
Ve vojvodství Horno- a Dolnoslezském	
3 poslance voličská třída	a
4 poslance voličská třída	b a c
3 poslance voličská třída	
V knížecím hrabství Tyrolském	
5 poslanců voličská třída	a
5 poslanců voličská třída	b a c
8 poslanců voličská třída	d
V zemi Vorarlberské	
1 poslance voličská třída	b a c
2 poslance voličská třída	d
V markrabství Isterském	
1 poslance voličská třída	a
1 poslance voličská třída	b a c
2 poslance voličská třída	d
V knížectví Gorickém a Gradištském	
1 poslance voličská třída	a
1 poslance voličská třída	b a c
2 poslance voličská třída	d
V městě Trstě a okříšku Trst'anském	
3 poslance voličská třída	b
1 poslance voličská třída	c

B. Jak členové sněmovny poslanecké, které má každá třída voličská voliti, rozdělí na okresy volební a sbory volící, ustanovuje se v řádu volení do říšské rady.

C. Poslanci voleni budou ve voličské třídě obcí venkovských skrze volitele od voličů zvolených, v jiných pak třídách voličských přímo skrze voliče.

Volitelé i poslanci voliti se mají nadpoloviční většinou hlasů.

Nepřišla-li by většina hlasů při některé volbě, aneb mělo-li by se voliti ještě několik poslanců, též při další užší volbě k místu, rozhodne, byly-li by hlasy stejně rozděleny, los konečně.

D. Právo voliti má každý občan rakouský, který dokonal 24. rok věku svého, jest soběprávný a má jiné vlastnosti, jichž se v řádu volení do rady říšské vyhledává.

E. Voleny mohou býti v každé v §. 6. jmenované zemi osoby mužského pohlaví, kteréž mají nejméně od tří let státní občanství rakouské, dokonalý 30. rok věku svého a mají v některé z těchto zemí dle postávky D právo voliti anebo mohou do sněmu volení býti.

Aby usnešení rady říšské bylo platné, potřebí, by ve sněmovně poslanecké bylo sto úďův přítomno a ve sněmovně panské čtyřicet, a v obojí sněmovně potřebí nadpoloviční většiny hlasů úďův přítomných.

K platnému usnešení, aby se stala změna nějaká v tomto zákoně základním, též v základních zákonech státních a obecných právních občanů státních království a zemí v radě říšské zastoupených, o ustanovení soudu říšského, o moci soudcovské, jakož i o užívání moci vládní a vykonávací, potřebí většiny nejméně dvou třetin hlasů úďův přítomných, a ve sněmovně poslanecké potřebí, aby bylo nejméně polovice úďův přítomno.

§. 18.

Úďové sněmovny poslanecké volí se na šest let.

Když tato doba volební dojde, též když sněmovna poslanecká rozpustí, konají se obecné nové volby.

Předešlí poslanci mohou zase zvoleni býti.

Pozbude-li některý poslanec volitelnosti, sejde-li smrtí, vzdá-li se mandátu, anebo přestane-li z nějaké jiné příčiny v zákoně ustanovené býti úďem rady říšské, konati se mají mezi dobou volení volby doplňovací.

Článek II.

Tento zákon nabude moci s řádem volení do říšské rady.

O též doby volení buďte delegovaní a náhradníci do delegace rady říšské dle §. 8., alinea 2 a 3, a dle §. 9. zákona, daného dne 21. prosince 1867, (č. 146 zák. říšsk.) na každou zemi vycházející skrze údy sněmovny poslanecké v každé zemi zvolené.

Ve Vídni, dne 2. dubna 1873

František Josef m. p.

Auersperg m. p.   Lasser m. p.   Banhans m. p.   Stremayr m. p.

Glaser m. p.   Unger m. p.   Chlumecky m. p.   Pretis. m. p.   Horst m. p